

הכירו את ד"ר רוד טוהר ראשת המחלקה לספרות עם ישראל

ראש המחלקה משנת תשפ"ב-2021, שנה ראשונה בתפקיד תארים ראשון ושני בספרות עברית מאוניברסיטת בן גוריון בנגב דוקטורט בספרות עם ישראל מאוניברסיטת בר-אילן

פרט מפתיע: כשהייתי בכיתה ב' זכיתי בתחרות ציור ארצית. אני לא זוכרת מי ארגן את התחרות וגם לא היכן התקיים סקס הענקת הפרס, אבל הפרס היה גלובוס גדול יפהפה ובו נורה מאירה. בדיעבד, לא ברור לי מה הקשר בין תחרות ציור ובין גלובוס פרס, אבל לאחר הזכייה ביליתי שעות רבות בהעברת האצבע על המדינות, על היבשות ועל האוקיינוסים שבו. הגלובוס ניצב בגאון עד היום על מדף בחדר העבודה שלי ומזכיר לי שאמנם אני חוקרת ספרות וכותבת ספרות, אבל למעשה הגעתי לספרות מן הציור. דרך אגב, הנורה של הגלובוס עדיין דולקת.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

כשרון הציור שלי התגלה כבר בילדותי המוקדמת. הוריי עודדו אותי לפתח את הכשרון הזה ועד התיכון השתתפתי באופן סדיר בשיעורים במרכז האמנות לנוער, שפועל גם היום ברחוב אנילוביץ' בבאר שבע. אהבתי במיוחד לצייר על בד בצבעי שמן ואקריליק ונהגתי גם לקרוא המון ספרי תאוריה על ציור וביוגרפיות על ציירים. בשלב מסוים נשאבתי לתוך התמקצעות במחקר ובביקורת של הספרות העברית, אבל אני לא ממש מרגישה שעברתי לתחום אחר, נהפוך הוא, בעיניי כל האמנויות מזינות זו את זו, משפיעות זו על זו ומושפעות זו מזו; הן קשורות בקשר הדוק ומבטאות את נפש האדם בדרכים העילאיות ביותר. כל מי שעוסק באמנות, בכל ביטוי או היבט שלה, הוא בעיניי אדם מגוון, מלא, מעניין ומורכב יותר.

שתפי אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

הפעם הראשונה שבה ישבתי בכיתה לימוד באוניברסיטה היתה בקורס פילוסופיה של פרופ' וולטר אקרמן ז"ל. השיעור התקיים ביום ראשון בבוקר, וקמפוס אוניברסיטת בן גוריון היה ריק כמעט לחלוטין כשנכנסתי אליו בפעם הראשונה, לא היה אפילו את מי לשאול להכוונה, כשלא מצאתי את אולם ההרצאות. לעומת הקמפוס השומם, באולם הצטופפו עשרות רבות של סטודנטיות וסטודנטים, כולנו היינו נרגשים. פתאום נפתחה הדלת ובשעטה עלה לפדיון פרופסור בגיל העמידה, שכאילו יצא היישר מתוך סרט הוליוודי: משקפי קרן, חליפת שלושה חלקים משובצת ועניבה (בחום הבאר שבע של אמצע אוקטובר!). הוא החזיק ביד אחת תיק עור חום, ששני אבזמי המתכת שבו משקשים, ובידו השנייה, ערמת ספרים. לעולם לא אשכח את המראה הזה. מרשים במיוחד היה המבט האינטליגנטי בעיניו. פרופ' אקרמן הביט בנו בריכוז ואז אמר: "אני רוצה לדעת מי מכם התחילו היום את לימודי התואר הראשון באוניברסיטה." רבים הצביעו. הוא המשיך: "אני רוצה לדעת מי מכם הראשונים במשפחה שלהם שהתקבלו לאוניברסיטה ועומדים להיות האקדמאים הראשונים במשפחה שלהם." שוב, אצבעות הורמו. אז אמר לנו פרופ' אקרמן בחיוך גדול: "ברוכים הבאים. גם אני הראשון במשפחה שלי שהתקבל לאוניברסיטה. מזל טוב, החיים שלכם עומדים להשתנות." כמו פרופ' אקרמן, אף אני מלמדת ביום ראשון. וכך גם אני מברכת בכל שנה את הסטודנטיות והסטודנטים שלי: מזל טוב, ברוכות הבאות וברוכים הבאים, החיים שלכם עומדים להשתנות!

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

אציין כאן את "אוהל הדוד תום" מאת מרגרט ביצ'ס סטואו שקראתי בילדותי פעמים רבות ועיצב באופן משמעותי את תפישתי עולמי. מחשבות בוסטריות ראשוניות שלי כילדה נבטו בעקבות הקריאה על צדק, מוסר, רוע, גזענות, חמלה, אהבת אדם – כל אלה מקופלים בספר הנפלא הזה, שריגש אותי מאוד מאוד בילדותי. ספר נוסף שהשפיע עליי מאוד, הפעם כאישה בוגרת, הוא "חדר משלך" מאת וירג'יניה וולף. וולף מצליחה במסה קטנה זו לנסח באופן מבריק את מערך הקונפליקטים של אישה יוצרת. כשקראתי אותו בפעם הראשונה הבנתי מחדש סיטואציות שלי

עצמי בתיכון, בצבא, בזוגיות ובאימהות. וולף הצליחה להסביר לי את שורשי הפמיניזם ואת הקשר בין מגדר ובין ספרות ופתחה אצלי שטף של קריאה בהגותן של פילוסופיות פמיניסטיות שבאו בעקבותיה.

ולגבי חובות הקריאה במחלקה שלי, שאלה לא פשוטה, שכן לספרות העברית נכתבת ברצף כבר יותר מ-1,500 שנים. התבקשתי לנקוב בשמותיהן של שלוש יצירות בלבד, ולכן, בצער רב, אדלג מהתנ"ך למאה ה-20. אדלג מעל התנ"ך ומעל מדרש בראשית רבה, שהוא מדרש מקסים בעיניי, מדרש תנחומא הנפלא, שירתו הנשגבה של שלמה אבן גבירול, מחברות עמנואל הרומי הפרובוקטיביות, אדלג מעל המחזה העברי הראשון "צחות בדיחותא דקידושין" מאת יהודה סומו, המשלים המשעשעים של יהודה לייב גורדון והפואמות העמוקות של ביאליק. ואציין כאן את שמותיהם של ארבעה ספרי שירה שלדעתי נושאים את הדג"א של הספרות העברית המודרנית וכולם אהובים עליי במיוחד. הראשון, "טבעות עשן" (1935) מאת לאה גולדברג, שלשונו נהדרת והוא בונה תמונות עוצמתיות. השני, "כוכבים בחוץ" (1938) מאת נתן אלתרמן, אשר מנסח את המודרניזם בשירה העברית. השלישי, "שירים שונים" (1955) מאת נתן זך, שהוא מרי, מתוחכם, אירוני ובונה שפה שירית חדשה וחצופה. והרביעי, "עכשיו ובימים האחרים" (1955) מאת יהודה עמיחי, ספר המבשר את הולדתו של משורר מבריק שידע לכתוב על אהבה כמו שאיש לפניו לא כתב.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

הרצייתי בכנסים במקומות רבים ומרתקים, אבל אני רוצה לספר דווקא על מקומות שלא הגעתי אליהם פיזית, המקומות שהאמרים שלי הגיעו אליהם. כבר קרה לא פעם ולא פעמיים שקיבלתי פניות ושאלות מעניינות מחוקרים מאוניברסיטאות בעריאק, במצרים, במרוקו ובתוניס, ואפילו חוקרים מרמאללה פנו אלי. הם שאלו שאלות בעקבות מאמרים שלי שקראו או ביקשו טקסט מלא של סיפור עברי כלשהו. המיילים האלה מרגשים אותי תמיד, הם מוכיחים בכל פעם מחדש שלסקרנות האינטלקטואלית, למחקר ולמדע אין גבולות מדיניים. כולנו חברים בקהילה מחקרית אחת.

אם לא היית באקדמיה, היית...

לא יודעת בדיוק מה הייתי, אבל כנראה שהייתי מנסה לשלב בין המשיכה שלי לאמנות ובין הסקרנות שלי כלפי בני אדם, במיוחד כאלה שהם שונים ממני. אני אוהבת לפגוש עולמות חדשים, מפגשים כאלה מאתגרים ומעוררים אותי.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

מפגשים מעוררי השראה התרחשו בין כותלי האקדמיה ומלווים אותי מאז התואר הראשון ועד היום. פגשתי נשים וגברים מבריקים, נחושים וסקרניים שהמחקר הוא נר לרגליהם, חלקם אפילו משעשעים וחברותיים. מכל אלה בחרתי לציין כאן את המנחה שלי לדוקטורט, פרופ' אמריטה רלה קושלבסקי, שלימדה אותי לא רק כיצד לחקור, אלא גם יושר, יושרה, רוחב לב, כבוד לבני אדם, דאגה לתלמידי מחקר, ניהול זמן ושילוב בין קריירה למשפחה. על כל אלה אודה לה תמיד.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

אני לא יודעת מה זה תמיד, אין כזה דבר תמיד, אנחנו משתנים כל הזמן. ציטוט שמדבר אליי בעת האחרונה מיוחס לרבי נחמן מברסלב ואמיר אותו כאן ללשון נקבה: "את נמצאת במקום שבו נמצאות מחשבותייך, וודאי שמחשבותייך נמצאות במקום שבו את רוצה להיות".